

KÖZMŰVELŐDÉS.

AZ ERDÉLYI RÓM. KATH. IRODALMI TÁRSULAT

HETI KÖZLÖNYE.

XVIII. ÉVFOLYAM.

FELELŐS SZERKESZTŐ :

P Á L A N T A L.

SZERKESZTŐTÁRSAK :

Bálinth György.

Péter János, dr.

Vass Albert.

Zlamál Ágoston.

GYULAFEHÉRVART.

Nyomatott Papp Györgynél a püspöki lyceumi könyvnyomdában. 1896.

Tartalomjegyzék.

I. Önálló cikkek.

	Lapszám	
Ujévi cikk. * *	1.	Pax. * * 137.
Magyarország napi sajtója és a katholicismus (Egri Híradó)	2.	Titulus mensae * * 153.
A közös pásztorlevél.	9.	Megvan. * * 161.
Az erdélyi róm. kath. státus felirata a királyhoz	11.	A mai állapot. Miklós István 162.
Vigyázatok, de ne féljete! * *	11.	Ninger Ignáz. Prokupek S. 162.
A kisasszony-napi bücsü Maros Járában 1892-ben	12. 19.	Pütkösti vezércikk 169.
Emlékezés és feledés. Vass A.	17.	A magyar klérus egyenruhájáról. Kovács Gyárfás 170.
Az ifjúsági és népkönyvtárakról. Máthé József	20. 28.	Az E. M. K. E. tíz évi működése 172.
A szent család ünnepén. — s — z.	25.	Magyar zsurnalisztika. Dr. Czirbusz Géza 177.
Elmetuttatás. Miklós István	27.	A görög szert. román egyház történetéből. Kovács Gyárfás 177. 186. 202. 211. 219. 227. 234. 243. 259 274.
Kolosvári Ev. Ref. Evangyeliomi Tudomány	33.	Polgári házasság Amerikában. (Ny. Sz.) 178.
Brassó és a brassai plebánia alapítása. Bilinszky Lajos dr.	36. 59. 66.	A népnevelés feladatáról. Szánthó Mihály 180. 187.
Revízió vagy eltörlés?	41.	A jövő vallása * * 185. 201.
Szellemi nomádzmus. Dr. Czirbusz Géza	49.	A házasság krízise. Dr. Czirbusz Géza 193.
Erdély egyháztörténelméhez	50.	A hárompontu testvérek. (F. N.) 204.
Sajtóperek. * *	57.	A keresztes háborúk 800 éves jubileuma alkalmából Eröss József. 209. 233. 265. 273.
„Székely Nemzet“ — Róma	58.	A gyulafehérvári új gimnázium. Nr. 7. 217. 226.
Pacifikáció. * *	65.	Az első és második egyet. tanügyi kongresszus. Mala. 241.
Nevelési elvek dióhéjban. Máthé József	67.	Nagy-Boldogasszony ünnepén. Z. A. 249.
Anyakönyvek. * *	73. 81. 97.	„Assistentia passiva“ A. Balázs 250.
A néppárt	74.	Horatius dramaturgiája. Wagner Sándor. 251. 258. 266.
A szabadkömtivesség	75.	Szent István ünnepén Vass A. 257.
Erdélyi kálvinisták egymás közt	77.	Iskolaév kezdetén. Nr. 7. 281.
Tanügy	82.	Pow — wow. Héjja Kálmán. 282.
Annunciata. Vass A.	89.	A szent kereszt ostroma. Kovács Mihály 289.
Cantu Caesar	90.	A reai muzeum. Kovács Gyárfás 290.
Paptanítók. * *	105.	1870 szeptember 20. Eröss József 297.
Husvét napján. Vass A.	113.	Első keresztény téritőink. Volf György 298.
Romantika. Dr. Czirbusz Géza	114.	A magyarorsz. püspökök közös főpásztori levele 305.
A jó tanítás kellékei. Schwarczel Adél	115.	Tanuljunk a sógortól. A. B. 313.
Nyílt levél B. E. hez Bálinth György	121.	A püspöki kar utasítása 314. 323.
Készül a brodkorbgesetz. T. L.	129.	„Ki a pápa húsából eszik, az belehal.“ Z. A. 321. 330. 364.
A real studiumok terfoglalása a XIX. században. Mala	130. 138. 145.	Országos zsinat. A. B. 329.
A tisztelet és kegyelet érzelmének fejlesztéséről a népiskolában. Pál Ferenc	133.	Elet és iskola. A. B. 337.
Mai műveltség. Miklós István	134.	Az emberi társadalom keletkezése és szervezete Favágó 346. 354. 402.
		Szent Imre kir. herezeg ünnepén. Vass A. 353.
		Hítünk isteni ereje a pogánysággal szemben. Kovács Mihály 361.
		Az anarchizmus eredete és tauai. M. 369. 375.

	Lapszám.
Gyűrűviselés a rómaiaknál. Bálinth György.	370. 376. 386.
Immaculata. Vass A.	385.
Néppárt Erdélyben. Botond	393.
Iparos osztályunk. Spaller József	395. 402.
Tehetség és virtuozitás. Dr. Czirbusz Géza	401.
Gloria — Pax	409.
Az Ige megtestesülésének főbb mozzanatai. Vass A.	410.

II. Tárca.

a) Költemények.

A kol'dus fia. Szabó Lajos	30.
Óda nm. és ft. Lónhart Ferencz erd. püsp. jubileumára. Fejér Gerőtől	38.
Ne sirj. Fülöp Arpád	214.
Megelégedés. Pál A.	229.
Minek daloljak? Pál A.	236.
Augusztus 15 én. Pál A.	254.
Félszékakás Pál A.	268.
A vén czimbalmához Pál A.	276.
Itthon. Pál A.	283.
A vén czimbalom viszhangja V. Cs. J.	292.
Írói tanács. V. Cs. J.	300.
Mennyi esillag ragyog. Fülöp A.	316.
Óda. Bálinth György	332.
Jeremiád. Fejér Gerő	403.
Betlehemi szent éj. Bálinth György	411.

b.) Prózák.

A néma barátok. * *	3.
Felolv. sás. Veszely Károly	42.
Kalászat. Kóródy E.	54.
Lónhart Ferencz. Zlamál Agost	83.
Lónhart Ferencz kolozsvári plébános. Finály H.	107.
Lónhart Ferencz püspök. Tódor J. dr.	116.
Mikor a papot temetik. Bálinth György	229.
A görögök nemzeti játéka. Z. A. 236. 245. 254. 283.	292 300.
A csodakövacsok. Finnből. Pál A.	261.
Vilmos nincs. B. Gy.	277.
A vén gulyás temetése. A. B.	308.
Szeth maradékai. Pszt.	341.
Halottak napján. Kovács Mihály	348.
Arpádházi Boldog Margit. Mala	371.
Karácsony a művészetben. M.	412.
Karácsonyi mese. Z. A.	414.

III. Kisebb közlemények.

Missiói tudósítás Afrikából	4.
Emlékeimből. Máthé József	6.
Választmányi jegyzőkönyv	8. 119. 198. 199. 334.
Dicséretes példa és kezdeményezés.	14.
Elhasznált postabélyegek jótékonyága	14.
Megtérések. Máthé József	22.

	Lapszám.
Krisztus elbocsátva	30.
Vidéki levél Gyergyó Ditróból. Barabás R.	61.
Tanitó gyűlés Székely-Udvarhelyt. Konesag Sándor.	69.
Az erd. egyh. megyei papi nyugd. int. alapszabályai (Tervezet)	94.
Vidéki hang a papi nyugd. int. tervezetről	98.
Ellenkező vélemény. Bálinth György.	106.
Az erd. r. k. státus középiskoláiban működő tanárok egyesületének alapszabályai	132.
Jegyzőkönyv a papi nyugalmidij-alap ügyében.	141. 165. 177. 179. 180. 195. 196. 213.
Az „Eucharistia“-társulat. Vigilans	143.
A tanári congress. jegyzőkönyve.	148.
Tanitó gyűlés Szárazpatak	154.
„ Csik-Mindszent.	155.
„ Csik-Szeredában.	163.
„ Bélafehérván. Kovács Ferencz.	398.
Hitélet Varság pusztáján	158.
A katholicizmus Angliában. (P. K.)	166.
Bücsü és plébános beiktatás Köszvényes-Remetén. Vigilans.	175.
Missió-levél. Menyhart L. S. J.	175.
Gibbons bíboros	181.
Bücsü Jedden. —é- f.	182.
A Maroskertületi vegyes gyűlés. Vigilans.	182.
Aranymise Gyergyó-Kilyénfalván.	206.
Kereszt megáldás Tordán. Schmidt Rezső.	214.
Az Erd. r. k. Irod. Társ. XIX. Jegyzőkönyve	220.
A magyarorsz. lat. és gör. szert. r. k. tanítók segély-alapja	238.
Primicia Tordán.	246.
Elnöki megnyitó. Csiky János.	262.
Aranymise Köszvényesen. Gegő Gy.	268.
25 éves papi jubileum Offenbányán. Puskás G.	269.
Angolország a katholicizmus utján.	278.
Kath. nagy gyűlés Münchenben	278.
Az új pap a pálya kezdetén	284.
Ezüstmise Gy. Szt. Miklóson. *	285.
Primicia Csik Kerezfalván. *	285.
Az erd. szentferenczerendiek capitulum. Kovács Gyárfás.	293.
A belga iskolatörvény	301.
Levél a Közművelődés felelős szerkesztőjéhez Gy. Ditróból	309.
Heti Krónika. Krónikás	318. 325.
	332. 342. 365. 373. 378. 387. 396.
A tövisi új oltár felszentelése. Bruder	326.
Vidéki levél Gyergyó-Alfaluból. G.	343.
Megnyitó beszéd. Buzás Mihály	349.
Kászon-alesiki tanító-egyesület jubileuma.	357.
Az egyházpolitikai törvények 367. 374. 379. 389. 397. 404.	391.
Iskolai ünnep Maros-Vásárhelyt.	391.

IV. Irodalom.

Pázmány Péter Összes Munkái	44. 70.
Egyházi zenemű Lytanaiae Lauretanae R. L. Gy.	63.

	Lapszám.		Lapszám.
Szűz Mária könyv	70.	Arpádházi boldog Margit élete. M.	376
Levél a szerkesztőhöz a Pázmány kiadás ügyében R. R. 85. 122.		A szt. István társulat kiadványai Z.	381
Új tankönyv a biblia tanításához a népiskolában. X+Y. 159.		Bartha J. A házasság szentségéről. Z. A.	390
Az irgalmas rendűek nagyszombi értesítőjéből.	223.	Forster, Erdélyi Kath. Hítségök Z. A.	405
A mi Urunk Jézus Krisztus élete. Ism. Z. A.	230.		
Új Olvasókönyv X+Y	269.		
Tudomány Isten nélkül. P. Didon. Ism. M.	287.		
Imák és Énekek. nt.	294.		
Kátétervezet. H.	302.		
Olvasókönyv felsőbb leányiskolák számára H.	302.		
Unitárius történetírás és Kalvinortodoxia	311.		

V. Különfélék.

Napi események, pályázatok, nyilvános közönetek az egész folyam minden számában.

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:

Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai

az előfizetési díjajukért kapják.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak küldendők.

Ujévi cikk.

(* *) Egy baljóslatu és következményeiben előreláthatatlan esztendő elején vajmi nehéz reményteljes lélekkel a jövőbe tekinteni. Az elmúlt 1894. év határkő hazánk keresztény fejlődésének történetében, de nem a haladás, hanem a visszafejlődés irányában. Nem kell ugyanis kétséget táplálni aziránt, hogy a magyar leg-szlávczó 1894. évi XXXI. XXXII. és XXXIII. számú kodifikatorius alkotása nem fog efe-mer természetű dolog maradni s ép ezért, nem gyors látszattal ugyan, de annál mélyrehatóbb és súlyosabb jellegű erkölcsi bajokat fog szülni a keresztény magyar nép társadalmi életében. Bizunk ugyan a régen hangoztatott zászló bontás sikeréhez, a megalakult néppárt politikai érvényesüléséhez — valamikorra a messze jövőben. Szervezetlenségünk, eleddig becézett vezéreink mostani csüggedt és mondhatni tanácstalan magatartása, sok közkatonánknak a kellő okosság hiányával szükölködő vak bátorsága, ügyünk népszerűtlensége egyrészt, másrészt az ellenségeink által hangoztatott jelszavak népszerűsége, tagadhatatlan bátorságuk, amely ügyük sikere érdekében a legfőbb tekintély nimbuszát sem kiméli, s mégis érti, mint kell az illojalitás vádját a jámbor ellenfélre hárítani: elég világos biztosítékok arra nézve, hogy egyhamar nem remélhetjük az ellenünk törvénybe ígatott állami akarattal legiszlativ uton való orvoslását. A német nép vallásos meggyőződése sokkal intenzivebb, értelmi miveltésége jelentékenyen haladottabb, áldozatkészsége a miénk mellett meg épen páratlan, kitaratása ismert szívósságu: s mégis két évtizedre terjedő vallásháboru (Kulturkampf) kellett hozzá, hogy csak részben is meglehessen változtatni a májusi törvényeket. Pedig a németországi katolikusok nem eveztek oly sikerrel a képviselőválasztások idején a liberalizmus vizein, mint mi e dicső hazában; s így az őket ért

esapás inkább csak az üldözés jellegével birt, míg mi szánom-bánomra beismerhetjük: *juste pro peccatis nostris affligimur*. Leszorítottak bennünket minden térről és senki se kételkedjék: minden talpalatnyi földet keserves küzdelmek árán kell majd visszafoglalnunk. Biztunk a koronában, a főrendiházban, egy-egy nagygyűlés sikerében, s kiderült, hogy a korona az alkotmányos tényezőket a mi kedvünkért meg nem sértheti, a főrendiház már összetételénél fogva s épen a legváltóságosabb kérdésekben teljesen megbizhatatlan testület, nagygyűlésezésünk pedig, legalább a multa való tekintetből, parádés tövés. Évtizedek léha közönye, az ellenséggel való czimborálás büne kérte ellenünk az igazságos ég haragját, — ne esodálkozzék senki, ha el is következett s ha évtizedek fognak elmulni, amig leszakad rólunk. Vétkei következményeiben fog elmulni ez a nemzedék s néhány emberöltő multau fog csak jobb időket látni egy jobb nemzedék. Így kívánja ezt a történelmi morál, mely világos bizonyossága az isteni igazságosságának. Ezt keresztény életfelfogás mellett lehetetlen tagadásba venni, hiszen már az ókori pogány bölcsész megirta: *leuto gradu ad sui vindictam divina proeedit ira, tarditatemque supplicii gravitate compensat*. Soká következik el a bünhödés, de aztán soká is tart. Az egyes ember, bünbánat és igaz megtérés által elkerülheti a méltó bünhödést; nem így a társadalom. Ennek hibái nemzedékekre szólnak, következőleg nemzedékek életéig tartó a bünhödés is. Ezért hiszem én, hogy minden egyébtől eltekiutve, soká igen soká fog tartani. Szép a revizió keresztülvitelére ezéző buzgótság; sőt elengedhetlen kötelesség is, hisz világos, hogy aki elkövette a hibát, az is köteles jóvá tenni. Azonban, hogy törvényes alakban érvényesülhessünk, egy olyan parlamentben, amelynek ötödfélszáz képviselője között alig husz találkozik, aki nyiltan pártfogásába meri fogadni ügyünket, oda sok idő, sok kесе-

rü tapasztalat s végre is, mint egyedüli biztos mentőeszköz az egész katolikus társadalom regenerációja kívántatik. Ennek okát s módjait kifejtenjük következő cikkeinkben; most csak arra utalunk hogy ez oly munka, amely legjobbjaink igyekezetét hosszú évtizedekre, sőt talán egy egész évszázra is lekötheti. A belga katolikusok majdnem évszázados küzdelem által vívták ki mai eldöntő politikai súlyát pártjuknak; a német cent-rumpárt hasonló politikai súlyt csak évtizedek kitarató igyekezte után tudott elérni s a hazai protestánsok politikai felekezete még a szatmári békekötés előtti időből keltezi azt az akcióját, amelynek óhajtott sikereképp üdvözlí az 1894. évi egyházpolitikai törvényeket. Ilyenformán legyünk elkészülve mi is hosszú évek küzdésére. A kislelkűeket el fogja riasztani a sikertelenség látszata, különösen kezdetben, de nagy érdekekért való harcban ép lelkekre, jellemekre van szükség, azért jobb, ha elmarad az a nép, amely megijed a pitvarbeli szolgáló fecsegésétől. Aki elszánta magát a küzdelemre, vegye eszébe a Királyok Könyvének ama mondatát: *e a t o v i r*. Mi tegyük meg kitarató, férfias lélekkel a magunk kötelességét a kath. közszellem megteremtése körül, a többi Istené, aki elfogja hozni munkánk sikerének időpontját is.

Magyarország napi sajtója és a katolicizmus.

Azt gondoljuk, hogy m. t. olvasóinknak teszünk eleget az által, hogy a magyarországi napi sajtót bonczkés alá vesszük, s ennek irány-, nemkülönbán tartalmáról világos képet nyújtunk. Hiszen sokszor úgy vagyunk azokkal a napilapokkal, hogy külső formájuk vagy bőséges tartalmuk által elesábitva, pártolásokra vezetettjük magunkat, a nélkül, hogy tudnók, miszerint mérges kígyót meleneitünk keblünkön. Az egyházpolitikai vita próbakövek bizonyult be napi sajtónkra nézve, annyira, hogy most már mindenki tudhatja, vajjon barátot vagy ellenséget tartott e házábanál. S mivel épen katolikusaink azok, a kik a napi sajtót tebenségükhöz képest támogatni törekeshnek, s ha a liberalizmus szele által meglegyintvék, a liberaliskodó sajtót diéserekekkel halmozák el: kötelességünknek tartjuk olvasóink figyelmét az annyira diésért liberális sajtónak katolikus érdekeinket védő tartalmára fordítani.

Kezdjük a „Nemzet“-tel. A „Nemzet“ félhivatalos kormánypárti lap, s mint ilyen a pártkaszszából és kormánytól fizettetik. Nem tagadhatjuk el, hogy kiválólag a protentás Tisza-gárdának közlönye, s minden törekvése oda irányul, hogy a kath. egyházat lassu bár, de folytonos jogkobzásokkal és enerválással gyengitse. Szabadkőműves és protentás munkatársaival folyton támadja a kath. egyházat és hű tükre a Tisza-klikk tervei- és törekvéseinek.

A „Magyar Ujság“ a kormánypárt másik hivatalos közlönye s bár irányban egyezik a „Nemzet“-tel, inkább Wekerlének és a személye köré csoportosuló pártárnyalatnak

organuma. Szerkesztője Fenyvessy Ferencz, országgyűlési képviselő. Kiméletesebb ugyan a „Nemzet“-nél a kath. egyház iránt, és miut az úgynevezett „jó katolikusok“ prototiponja, olykor hizeleg is a papságnak, a mikor a kormánypolitika érdeke kívánja.

A „Pesti Hirlap“-ról elég csak annyit mondanunk, hogy a katolicizmus legádázabb ellenségének, az egyházból kiközösített szabadkőműveseknek közlönye, a kormány egyházpolitikájának legádázabb, legdühösebb védője, a hatalomra vágyó, modern műveltségű zsidóság legfőbb organuma.

A „Pesti Napló.“ mióta a kormány a vele érdekszövetséget kötött „Haas és Deutsch“-czég utján megvásárolta az egyházpolitika támogatására, telivér kormánypárti lap lett zsidó szerkesztő éggel és többnyire zsidó munkatársakkal, kik minden alkalmat megragadnak a kath. egyház támadására és kisebbitésére.

Az „Egyetértés“ a függetlenségi párt azon radikális irányát képviseli, a mely Eötvös Károly, Hermann Ottó és grót Károlyi Gábor triumvirátusa köré csoportosul. Mind a három férfiú a kath. egyház iránt táplált érzületéről eléggé ismeretes. Eötvös nagy előharcosa a protentantizmusnak, Hermann és gr. Károlyi Gábor bizony nem barátjai a kath. vallásnak. Mind a három nyíltan hirdeti a kath. egyházi vagyion elkobzását.

A „Magyar Hirlap“ Horváth Gyulának, a protentantizmus egyik főemberének vezetése alatt a protentantizmusnak ismert és nyíltan bevallott közlönye a napi sajtó terén. Az egyházpolitika felvetése előtt ellenzéki volt s Apouyoihoz szított; azóta Horváth Gyulával együtt kilépett az ellenzéki-ségből, ezt csak „pour l'honneur,“ a látszat kedvéért tartván meg némely kérdésekben. A protentánsokkal egyitt az egyházpolitikai kérdésben tolja a kormány szekerét.

A „Pester Lloyd, mely teljes életében mindig a hatalmon levő kormányt támogatta, most is egyik legfőbb támasza. Mint német nyelvű közlöny, közvetítő lévén hazánk és a külföld sajtója között, bizonyos mérséklet és tárgyilagosság színezetével bír, de mint a háta mögött álló érdekszövetkezetek képviselője, a kath. egyháznak galant keztytis kezű, de nyílt, határozott ellenfele.

A „Budapesti Hirlap“-ról nem tudjuk, mit mondjunk. Főjellemonása a magyarság erős védelme nyelvben, intézvényekben, politikában. Általában tárgyilagosságra és alaposágra törekszik. Keresztény alapon áll. Állásfoglalása az egyházpolitikában — nem érthető. Ma ellene szolt nyíltan, határozottan, másnap ugyanoly módon mellette, de tulnyomólag mégis ellenzékeskedett. Most már a „Budapesti Hirlap“ úgy látszik, a régi.

A „Budapest“ a függetlenségi anyapárt egyik önkéntes közlönye, hiven tükrözvén vissza az egyházpolitika terén is a párt kebelében levő irányokat, iparkodván megőrizni tárgyilagosságát.

A „Budapester Tagblatt“ a nemzeti párt egyik német nyelvű közlönye, tárgyilagosságának és jóakarátának több jelével a katolicizmus iránt.

A politikai pártokban beállott szakadozás az utóbbi időkben három napilapot hozott létre: a „Hazánk“-at, „Magyarország“-ot és „Nemzeti Ujság“-ot.

A „Hazánk“ a kormánypártból az egyh. politika miatt kivált Szapáry — Tibád — Asbóth tekintélyes párttörödékek közlönyének tekintetik. Nagy gonddal és szakavatottsággal

karolja föl a földmívelés elhanyagolt ügyét. Ez a lap mind nagyobb tért hódít s keresztény alapon áll, jó akarattal a kath. egyház iránt.

A „Magyarország“ a függetlenségi párt egyedüli hivatalos lapja, élénken szerkesztve. Rövid fennállás daczára nagy népszerűsége és befolyásra tett szert, a mit függesége, igazságszeretete, nyíltsága, magyarsága s korrektsége miatt méltán megérdemel. Az egyházpolitikában, mint a függetlenségi párt többsége, a polgári házasság híve, de nem radikális s liberalizmusa nem szemfényvesztő. (Nem tesszük teljesen magunkévá e sorokat. Szerk.)

A „Nemzeti Ujság“ az Apponyi-párt hivatalos közlönye. Az egyházpolitikát szeretné bevégzett ténynek tekinteni, hogy ne zavarja többé a nemzeti párt egyéb törekvéseit. Pedig alighanem csalódik.

Van még egypár alsóbb rangú polit. napilap is, így a „Neues Pester Journal“, „Polit. Volksblatt“, „Szabadszó“ stb., a nép alsóbb rétegei számára — melyekről ha megemlítjük, hogy elleneink érdekét védik — ezzel megmondottunk mindent.

Ime ily képet tár e'énk hazánk politikai sajtója.

(Egri Híradó. 87. szám.)

T Á R C Z A.

A néma barátok.

(Karthauziak.)

(*) A középkori vallásos buzgóság talajából a történelem tanúsága szerint sok szerzetes rend fakadt, kelt életre, valamennyi azon hő óhaj által vezéreltetve, hogy ima, önsanyargatás és erényes élet által minél több érdemet gyűjtson az örökkévalóságra. Sokféle életszabályt követtek ugyan, alapítóik szándékainak különfélesége szerint, de valamennyit az erényes, a tökéletes élet utáni hő vágy vezérelte. Mindannyi között azonban legszigorubb életszabályt a karthauziak követtek, s mivel ez a szerzetesrend Magyarországon is megbonosult s évszázadokon át virágzott, én e cikkben úgy fogom őket nevezni, ahogy nálunk a nép nevezte őket t. i. néma barátoknak. A magyar nép talpra esett eszejárása ugyanis, arról nevezte el őket, amiben a többi szerzetesektől legfőképpen különböztek, hogy t. i. a rendes szerzetesi fogadalmakon kívül még arra is fogadalmat kellett tenniök, hogy a nagy szükség esetét, a közös imádkozás idejét s a rend törvényei által megengedett napokat kivéve beszélni nem fognak. Karthauziaknak (religio Cartusiana) egyéb iránt azért neveztek őket, mert Franciaország Chartreaux nevű vadregényes völgyében, zord hegyek közt alakult az első szerzetház s az első alapítási hely neve aztán az innen szétterjedt szerzetesrenden maradt.

A néma barátok szerzetét szent Brunó alapította 1084 évben. Eredetileg nem volt szándéka szerzetesrendet alapítani. Ő ugyanis, aki előkelő családból származott s nagy tudományu férfiú volt, midőn megtudta, hogy a rheimsi érseki székre akarják helyezni, néhány társával lemondva a világ büszgairól s Franciaország déli vidékén magas hegyek

közé vonult, s ott kiki egy kisded házikót építtetvén magának, a fából épült közös templomocskában végezvén éjjel s a nap bizonyos óráiban közös ájtatosságukat, szigoru elvonultság és önsanyargatásban igyekeztek Brunó vezetése alatt a tökéletesebb élet érdemében gyarapodni.

Mivel azonban Brunót II. Orbán pápa magához hívta Rómába, hogy tanácsának hasznát lássa, társai rövid időn ott hagyták a magányt, de csakhamar újból visszatértek Brunó buzdítására s alkalmas főt választván, állandóan meg is maradt a chartreauxi magas hegyek közt az első kolostor s ma is megvan. Brunó azonban Róma városának zajában se hogy se érezte jól magát s azért a pápa engedélyével déli Olaszország la Torre nevű vidékére vonulva ott a chartreauxihoz hasonló telepet alapított s itt erényes életét be is fejezte. A francziországi anyakolostorban később egy Guigó nevű néma barát irásbafoglalta azokat a szokásokat, melyek szerint, szent Brunó példája nyomán a néma barátok életmódjukat berendezték s ezek pápai jóváhagyást nyervén, a néma barátok szerzete végleg megalakult.

Ez a szerzet nem terjedt el oly gyorsan, mint a többi középkorbeli szerzet, ami rendkívül szigorú életmódját tekintve természetes is. De bár lassú lépésben haladt a terjedése, mégis eljutott a keresztény világ minden országába, úgy, hogy a középkor végén alig volt ország, amelyben a néma barátoknak egy-két kolostora ne lett volna: már a középkor derekán 1360. év körül összesen mintegy 200 kolostoruk volt. És meg van a rendnek az a dicsősége, hogy soha sem kellett felújítani az ősi szervezetet, mert a rend soha sem tért el szabályainak ősi szigoruságától.

A rendnek nagy kárt tett a középkori nagy egyházszakadás, még nagyobbat a reformáció, úgy, hogy lassan-lassan pusztulni kezdett. A francziországi nagy anyakolostor összes kincseit a nagy forradalom tette tönkre, de ez a kolostor aztán újból lábra kapott s most is virágzik. Franciaországban több kolostor is van még, mivel azonban birtokaikat a francia kormányok bírvágya folyton fenyegeti, újabb időben Angolországba kezdtek átköltözni. Van még néhány karthauzi kolostor Svájcban. Az olaszországbelieket a piemontiak minden vagyonuktól megrabolták. Hazánkban már az Arpádházi királyok ideje alatt meghonosodott a néma barátok remete életet folytató szerzete és nagy kedveltségben virágzott a törökuralom szomorú idejéig. Első kolostoruk Eresiben volt, hova IV. Béla király telepíté őket, de a honnan a tatárok kipusztították őket, második telepük a Szepességben, az u. n. menedékszirtnél épült, s ezt a szepességi lakói hálából építették azon a vadon helyen, mivel a tatárjárás idején ott találtak menedéket a gonosz ellenség elől. Ez a kolostor az u. n. zsebrákok idejéig tartotta magát. De mikor ezek a cseh rablók a jámbor barátokat innen kiveték s erre a biztos helyre befészkelvén magukat, a vidéket rablásaikkal folyton pusztították, az elkeseredett lakók nagy bajjal kivervén őket, lerombolták a kolostort is, hogy a rablók benne többé lakhelyre ne találjanak. Volt még egy kolostoruk a felső Szepességben, Lengyelország határán a Dunajecz folyó mellett, mely vörös kolostornak, vagy szent Antal kolostorának neveztetett, s úgy látszik, hogy Magyarországon ez volt a néma barátok legvirágzóbb telepe, s hosszú időn át is tartotta magát, de a Szápolyai János és Ferdinánd közti trónvillongás s a török háborúk okozta zavarok

idején a birtokos magyar urak foglalási szenvedélye által egyre többet szenvedvén, lassú sorvadásnak indult. A szerzetesek kipusztultak, birtokaik világiak kezére kerültek. Később ezt a kolostort a kamalduli barátok foglalták el, kik-től II. József császár vette el.

Szintén virágzó kolostoraik voltak a néma barátoknak Eger mellett a kis tárkányi völgyben s a Dunántúl a mai Város-Löd helyén épült lövöldi kolostor. Előbbit egy egri püspök, az utóbbit Nagy Lajos magyar király alapította s mind kettő a szomorú emlékü török hódoltság idején a pogányok fegyvere által pusztult el. Majkon a Dunántúl állítólag szintén van egy kolostornak romja, hol a nép hagyománya szerint néma barátok voltak, de erről történeti könyvekben semmi följegyzést sem találtam. Így pusztult ki hazánkból ez az egykor oly népszerű és virágzó szerzetesrend s minden későbbi fáradozás, hogy újból feleledjen, karba vészett. De érdekes megismerni a néma barátos életmódját is. A néma barátok nem éltek városokban vagy falvakban, hanem hegyek közt, erdők mélyén építették fel kolostoraikat és remete életet folytattak. Minden kolostor egy kis telep volt; közepén a templom, ezen alól egy nagy épület, amelyben az elfüljő lakott s az egyszerű fogadalmak, a kik közösen laktak s nem folytattak oly szigorú életet s leginkább a gazdaságra s az állattenyésztésre volt gondjuk, mivel a néma barátok sobase koldultak, hanem minden kolostor a maga birtoka jövedelméből élt. A templomon felül volt az ünnepélyesen felekedtek kolostora. Itt mindenik külön kis házikóban lakott s mindeniknek külön kerteskéje volt. Házában egy kis tűzhely, a melyen eledelét maga főzte, egy durva ág szalmazsákkal s bőrtakaróval, egy asztal s egy székek, azonkívül vízvezeték. Ruhájuk durva, szürke fehér posztó, csuklyával és bőr vagy kenderővel, s kurta bőrcsizma. Huszt nem ettek soha, kivéve a betegek a kórházban. Bort kaptak, de csak vízzel keverve ihatták. Minden hétfőn, szerdán, pénteken kenyéren és vizen bűjtöltek. A nagybűjtőt szent kereszt felmagasztalása napján kezdték s busvétig tartott. Zsír, olajat, vaját, ételeik elkészítésénél soha sem használták. Este 8 órakor feküdtek, hajnali 2 órakor keltek s akkor a templomba mentek éjjeli zsolozsmára. Reggel korán, szent misét hallgattak, délután tartották a közös vecsernyét, a nap többi részét olvasás, elmélkedés és írással töltötték czelláikban. A régi időben, amikor a könyveket írni kellett, mert a könyvnyomtatás feltalálva még nem volt, a néma barátok hallgatagon dolgozó szorgalmas keze óriási szolgálókat tett a műveltségnek a könyvek s régi oklevelek másolása által Beszélőik a sürgős szükség esetét kivéve nem volt szabad, csak vásár és ünnepnapon, amikor az alsó kolostor éttermében közösen étkeztek s társalogtak, úgyszintén, mikor valamely társukat temették. Betegeiket külön kórházban nagy gondnal és testvéri szeretettel ápolták.

A néma barátok szigorú rendje sok derék tehetséget nevelt az egyháznak, kik közül 4 lett bíboros, 10 érseki és püspöki méltóságra emelkedett s igen számosan mint kiváló írók jó névre tettek szert.

Ebből is látszik, hogy az erkölcsi szigor csak nagy és nemes példákat mutat fel, míg az elpuhultság, a kisértéssel való küzdéstől félelem soha nagyot, dicsőt nem eredményez

Kisebb közlemények.

Missiói tudósítás Afrikából.

(A szent. Gyermekség legutóbbi Évkönyvéből.)

1. A délafrikai Cimbebesi nevű missióban van mintegy hatvan összevásárolt finu egy árvaházban. Sajnos, hogy ezek közeink nem engedik meg a szerzetes-nők bevezetését és könyörtelenül vissza kell utasítanunk mindazon leánykákat, kiket megvételre ajánlanak; a benszülöttek még bizalmatlanok s nem örmest bízzák ránk gyermekeik nevelését; nagy nehezen indultak meg a keresztelesek. Nagyobb gyermekeink már összeállottak s mintegy 12 családból álló keresztény községet alkotnak. Mintegy 30 kisdudink az égbe költözött, hol kétségkívül esedeznek európai kis jötevőikért, kiknek örök üdvöket köszönök.

Még mintegy 200 árvánk van. A szent gyermekség itt négy teleppel bír, melyek mintegy 100 mérföldnyire terjednek. A vimbundu népek vetélykedve hozzák más néppel együtt gyermekeiket, fikat és lányokat, nekünk ajánlgatva, kiket különféle ürügyek alatt visszautasítani kell, anélkül, hogy kedvüket szegnők. E népek között különben több mint 500 keresztelt gyermekünk van. Igazán elmondhatjuk tehát, hogy az aratás kész, s jó harczniuk sikerül csak anyagi tehetőségünk határolja, mely szükségünknek meg nem felelő, dacára oly nagy áldozatoknak, miket érdekünkben tesz a szent gyermekség.

2. Célunk az, hogy gyermekeink keresztény községeket alapítsanak és a hitterjesztőket munkáikkal segítsék; azért különösen a földművelésre, asztalos, ács és kőműves munkákra tanítjuk őket. Néhány kovács inasunk is van. A földművelők közül néhány minden dicséretre méltó. Artino oly pompásan szánt, hogy hármely versenyben is számot tenne. Konstantin a legügyesebb szemmértékkel osztja be kertjének ágyait, hogy könnyebben öntözhesen és tud veteményezni, ültetni s kellő időben, anélkül, hogy kalendáriuma lenne. Joakim nagyszerű igás, szerkesz, hegyet, völgyet bejár 18 ókrós alkalmatosságával; száz kilométereket is bejár mocsárokon és folyóvizeken haladva; szükség esetén visszatenné ő a kiesett kereket, vagy tudná az eltörtöt rudat helyettesíteni.

Izidor ács és nines szüksége tolmácsra, hogy a legremekebbitől négyszögletesre faragjon egy gerendát. Ha tekintjük azon remeket, melyeket nemsokára befejez, könnyen kerégyártónak ítéljük őt. Egy kisdud koesi ez, egészen fából, a legnagyobb pontossággal utánozva a missiónak társzerkerét; kerékagy, küllök, talpfák csodálatosan összevágának. Kőműveseink olyan falakat emelnek, bevakolják, bemeszelek, hogy csak helyre. József és Agoston ebben mesterek. Vince kovács és Gusztáv pék; csaknem fölülmulja mesterét, ki egészen rábizza már a dagasztást. Ugyancsak ő vásárolja meg a benszülöttektől az élelmi cikkeket, a gyarmatárukat; nem igen bőköltő, jobb lenne, ha egy kissé kisebb zsidó lenne.

3. A ti pártfogójaitok csaknem mind igaz keresztény viseletűek; több mint fele már áldozott s gyakrabban gyónnak és áldoznak, nem is kell őket arra sarkalni. Néhány

közülük megérdemli a hetenkint való áldozást, levén minden tekintetben istenfő és tökéletes életűek. Igen kiváló áhitatot gyakorolnak az Oltárszentség iránt és gyakran látogatják, sokan ünnepeken és vasárnapokon elimádkozzák a tabernákulum előtt a szent olvasót, mialatt a többiek játszanak.

Jelenleg mintegy 20-at a keresztségre készítünk elő, s mivel már felnőttek, alapos oktatásban részesülnek sz. vallásunk igazságairól, hogy keresztény életet élhessenek. Egyszer az egyik hozzám jött s így szólt: „Az atya, ki a katekizmust tanítja, hazudik s ez nem igen szép.“ Hogy, hogy? kérdezem tőle. „Gyakran mondja nekünk, felel a gyermek, hogy akik jól tudják a katekizmust és jó gyerekek, megkereszteltetnek; én pedig már régen tudom miud, mit az atya tanít és ritkán tehet valaki kifogást ellenem és még sem keresztelnek meg.“ Megviga zaltam őt, mondám neki, hogy minnél jobban tudja a tudnivalókat, annál bőségesebb kegyelmet nyer, hogy majd igaz keresztény életet élhessen.

Gyermekeink igen örülnek, ha a szertartásoknál segídezhetnek. Sokan pompásan tudnak ministrálni és boldogok, ha kis pajtásaikat is betaníthatják. Mindenik egy héten át minisztrál felváltva, s nem ritkán egyik-másik eszedzik, hogy többször is tehesse, örömlükre levén, hogy közelebb vannak mise alatt az oltárhoz.

Némelyek nem tudván még a minisztrációt, pajtásaikat megajándékozzák, hogy őket erre megtanítsák.

A betegségek bizony minket is meglátogatnak. Gyógyszereink pedig nem igen vanuak; több mint 600 kilométerre levén a partoktól, nem hivatunk orvost sem. Az isteni gondviselésre bízva magunkat, arra igyekszünk, hogy jól előkészítsük, kit a jó Isten magához kíván.

Midőn egy gyermek halálos nyavalába esett, azonnal tudtára adták azt. A beteg maga kívánta az utolsó szentségeket s azután kezébe vette olvasóját s egy kis keresztet. Midőn kérdeztem, nem fél-e baláltól? Nem, felelte, nem félek, nem ér semmit ez a föld, itt csak szenvedni lehet és a jó Isten megbántani, többet ér az égbe menni. Igen, Atyám, mindent elszenevedek a jó Isten iránti szeretetből és büneim kiengesztelésére; a sz. Szűz anyja az én anyám, ő megoltalmaz a gonosz lélek ellen. Ime így hálnak meg kis pártfogoltjaitok. A magas mennyben, hol ők vannak, bizonyosan meg nem feledkeznek európai pártfogóikról, kik nekik megszerették a nagy szerenését, hogy megismerhették sz. vallásunkat s ezáltal üdvözölhettek.

Némelyek meghaltak utolsó kenet nélkül, a halál meglepte őket, de azért nem voltak készületlenek, s hirtelen haláluk üdvös tanulság volt társaikra, kik talán nem gondoltak ennek lehetőségére s a földi élet hiábavaióságára. Ez alkalommal sokan meggyóntak s megáldoztak, megholt társaik nyugalmára, hogy ily módon kegyelmet nyerjenek jól elkészülve megjelenhetni Isten előtt.

Ekkoráig alig van reményünk, hogy benszülött papokat nevelhetnénk; mert nehéz az ily hitetlen szülők gyermekeiben, kik maguk is pogányok között éltek, megtalálni a szükséges tehetséget. Reméljük azonban, hogy jó segítőink lesznek többen, akár mint laikus fraterok, akár mint katekisták, mig eljön a kedvező pillanat, hogy benszülött papjaink is legyenek.

A legnagyobb akadály ebben a kellő tanultság hiánya.

Már az is nehezünkre esik, hogy valamely európai nyelvet úgy abogy megtanuljanak. Értelmi képességük meg volna és elég gyorsan megtanulnak írni és olvasni, de egész új dolgokban jártasságot szerezni s hozzá még idegen nyelven, ez nekik igen nehéz. Mindazáltal észrevehető jó szolgálatokat tesznek a benszülöttekkel való közlekedésben és a szabad gyermekek igazgatásában, valamint a legfiatalabbak elemi oktatásában.

4. Pártfogoltjaitok között van bizonyos számú szabad gyermek is, kik különféle országokból jöttek. Vagy királyok vagy befolyásos főnökök gyermekei.

A két legkisebb April és Metód, Evavé nagyhírű főnökök ivadéka, ki nem régen is gazdag zsákmányt szerzett a szomszéd rabló népektől rabszolgákban és ökrökben. A legutóbb jöttek még nincsenek megkeresztelve elegendő tanítás hiányában, mégis nagy örömlükre vannak a keresztény valláshoz, melyet még nem is jól ismernek, való ragaszkodásuk és a pogány szokások megvetése miatt.

Néhány nap előtt Amadé, híres régi törzsfőnök fia társalkodott a missió főnökkel a feketék szokásai és babonáiról.

A főnök atya tehát így szólt hozzá: „Földieid elfognak és kényszerítenek majd, hogy kövesd babonás szokásaikat.“ Hogyan, felel a gyermek, azt hiszi, hogy bagyom magam. Én utalom szokásaikat és babonáikat, és nem hiszem. De mondja a főnökünk, erőszakkal, rossz bánással fognak kényszeríteni. Velem erőszakoskodni és megverni engem, szól a gyermek, nem hinném, én is tudom magam védelmezni; különben egy királyfit nem vernek meg: de ha megölnek is, csak egyszer meg legyek keresztelve, nem félek semmitől. Azonban főnökünk a végsőig akarván a próbát folytatni, hozzá teszi: „Ha felnőtt, a teid nem fognak akarni olyan főnököt, ki nem követi az ő szokásaikat.“ „Nem kell éppen királynak lennem, hogy megéljek, mondja a fiu, én tudom beművelni földemet magam is és emellett élhetek keresztény módon, hogy üdvözüljek.“

Ime, kedves társulatbeliek, miképen érez egy 12 éves fiú, ki még csak alig ismeri szent vallásunk elemeit. Mily vigasztalás nekünk és nektek is, hogy alamizsnátok teszik lehetővé ezeknek keresztény oktatását.

De még egy példa világítsa meg ezen kedves pártfogoltak nagy ragaszkodását a keresztény valláshoz és a missióhoz. Adolf, egy szolgának fia, kit a szomszéd főnök bizott reánk. Höresök természetű főnök ez, ki mindjárt méregbe jön alattvalói ellen. Egykor a szokottnál is jobban felmérgeződén, fenyegette a gyermeket, hogy visszaveszi a missióból, ez azonban teljesen visszautasította. A főnök dühbe jön és mérges hangon szól hozzá: „Miután nem akard elhagyni a missiót, eladlak, légy szolgája az atyának.“ Csak hamar tedd meg azt, felelt Adolf, legalább bizonyos leszek, hogy sohase nem kell elhagynom a missionáriusokat és élhetek, halhatok keresztény módon.“

Igen szép felelet ez, méltó az első keresztényekhez, kik mindent elhagytak Jézus nevéért. Ugy látszik, hogy ez a föld, hol egyszerű gyermekek ily bátran vallják a sz. hitet, arra van rendelve, hogy szent és méltóbb sorsra jusson. Hát nem jól van-e elhelyezve a segítség, mit ily műnek létesítésére adtak és nem lehettek-e büszkéek, hogy Jézus szent

vallását terjesztetik ily földön, melyet már is oly szembe-
szökőleg megáldott?

5. A gyermek gyengéd szeretet tárgya a keresztények-
nél, így fájdalom! igen gyakran kevesebbre becsültek, mint
egy bázi állat. Ez a törvény irányadó: „Jaj a gyöngének!”
Ki van szolgáltatva azok vadságának, kik közt él. Valame-
lyiknek adósságot kellene fizetni, eladhatna bármit is, de fogja
gyermekét s a hitelezőnek adja, vagy a kereskedőnek.
Ismertem egy kisdedit, kit embertelen atya így többször
eladott: először egy szép táskáért s aztán visszavásároltatván,
ismét eladatott egy puskáért, de megint csak visszavették
jó állapotban s tartogatják őt kedvező alkalomra. Mégis
többnyire a rabszolgák gyermekei a vásárcikkék. Ha vala-
mely főnöknek több szolga asszonya van, ezekből biztos jö-
vedelmet várhat: könnyörtelenül elragadja tőlük a gyermeke-
ket, mihelyt valamire valók.

Bihé környékén még siralmasabb e kisdedek sorsa.
A missionárius atyának volt egy minister gyereke, kit magával
vitt: midőn egy alkalommal baromfit kerestetett, többen
ajánlottak neki, de csak a kis minister gyerekéért cserébe. Az
arabok egész idáig elcsaponganak s borzasztó szívtelenség
geiket itt is üzük. A külörféle törzsek egymással folyton há-
boruskodva a foglyokat vásárol-vásárra huzolják, hol ele-
fántoson kereskedőknek eladják. Ezek ugyan csak felnötte-
ket vesznek, a kis és gyenge gyermekeket pedig kegyetlen-
ül legyilkolják.

Bihéi új telepünk ezen karavánok útjába esvén, sok
iy szerencsétlen gyermek-t megmenthetne, de mit tegyünk?
segélyforrásainkból csak nehezen tartjuk fenn ezeket is, kik
velünk vannak.

Látni való tehát, hogy a sz. műre nagy dolgok várnak,
csak segítség legyen. Jelenleg azonban vásárlási kedvünket
mérsékelnünk kell, az okosság azt parancsolja, ámbár nagy
elki nyereségünk lenne, de hátralékkal dolgozik pénztárunk.
Mégis mindenkor számítunk a sz. gyermekség tagjainak
nagylelkűségére, hogy el nem bagyják veszni ezt az ügyet,
mely oly szép reményekkel kecséget.

Végezetül minden kis árvánk, kedves feketénk, a mis-
sió atyáival együtt forró köszönetet mondanak nektek, hogy
eddig is segítettetek és kérnek, hogy továbbra is még bőve-
ben támogatatok bennünket, hogy a kis mustármag terebélyes
fává lehessen, mely bő gyümölcsét teremje az üdvösséges
Jézus és Mária sz. Szívének oltalma alatt. (Hogy a Jézus
Szent Gyermeksege társulatának üdvös hatásai közismeretűek
egyének s a hittérítés szent ügyeiről buzgósság terjedjen: ki-
lítottuk a sz. gyermekség társulatának utolsó évkönyvéből
ezt a kis szemelvényt.)

Emlékeimből.

Együtt jártunk iskolába, én és X. József. Már az abé-
czenél kivált közülünk. Mindent hamar felfogott, mindent
hamar megtanult és sorra tanított mindenikünket, kik előtt
homályban volt még a tudomány.

Ezért Józsefet nagyon szerettük. Csupán egy-kettő
akadt, kiket az irigység bántott; jó tulajdonai miatt gyű-
lölték őt.

József nagyon szegény fiu volt. Atyja korán elhalt, s
özvegy anyja, kinek gondozására még rajta kívül négy árva
maradt, mosásból tartotta őket. József sorsa egészen rosza
fordult. Szomoruan láttuk őt mindig jöni-menni; ha felett, s
ha felelete a rendesnél is jobb volt, ha tanítónk őt követen-

dő például állította is elének, egy arcizma sem mozdult meg:
ő mint egy megtestesült komolyság rideg maradt.

Szegény József! Minő nagy bánat sorvasztotta ártatlan
szívét. Ő az apja halálával családjára maradt nyomor egész
súlyát érezte. Tud a gyermek is busulni

Egy ideig csak várakozó állást foglaltam el vele szem-
ben. Gondoltam éhes, fázik, vagy nagyon is hiányos öltözete
miatt szégyenli magát. Csalódtam; bánata, mely napról napra
pusztítá őt, sokkal mélyebben gyökerezett, lelkét ásta-marta
a kin, a jövő gondja. Sajátos egy fiu volt ez: alig 3-dik elem
osztályos és már nagyon is komolyan gondolkozott.

Anyja és testvérei élelméze, ruházata, bár ekkor nem
udott segíteni rajta, talán jobban foglalkoztatták őt, mint
az anyját.

Édes anyám előtt feltártam József baját. O adott nek
viseltes ruháimból, s néha meghívta hozzáuk ebédre. Unne-
peken rendesen nálunk volt. Ha jól emlékszem épen kará-
cson ünnepe volt.

Hozott nekünk is az anygalka karácsonfát, rajta diót,
magyarót, jó gyermekeknek valót; kalácsot, virgácsot, min-
dentéle csecse-becsét, kabátot. Örömrünk végtelen volt. Mikor
a fényes gyertyák kigyultak a kereszties fényű ágain, s fé-
nyüket visszaverte az almára, dióra kent aranypor, s a csengő
hangjára — melyet jeladónak rejtett el anyám — beronhan-
tunk az angyal adta, angyal rakta fához, s minden örömrün-
ket a kis Jézushoz röpitett imába foglaltuk, az egész társa-
ságban csak József maradt szomorú.

Pedig neki is hozott az angyal könyveket és jó meleg
ruhát. Mikor ezeket meglátta, illetve édes anyámtól átvette,
könnyek között zokogva mondott köszönetet értük.

Az ünnepeket abban töltötte. Ünnepe után az iskolában
találkoztam vele.

— Hol a kabátod József? Ebben a nagy hidegben miért
jöttél nélküle iskolába, hisz meghűlhetsz, betegség érhet, s
az aztán nagy baj lesz!

— Otthon kis testvérem beteg; fánk elfogyott, s azért
hagytam takarónak rajta, nehogy megfázzék szegény.

— Hát igazán nincs fátok?

Komolyan megnézett, mintha rosszul esett volna kér-
dése, de nem felelt, hanem sirva fakadt.

A testvéri szeretet s az a fájdalom, melyet a szü. kség
zenvedő család miatt érzett, igen nagy vala. Attól lehetett
tartani, hogy előbb-több áldozata lesz nagy komolyságának.
Lett fájok is azután. Kalákába szállított nekik a „Sza-
bad erdő“ből néhány jobb érzésű polgártárs.

Annál nagyobb volt tehát csodálkozásom, mikor Józsefet
épen a fa hozás napja után iskolánkban nem találtam fel.

Hol lehet? mi bánthatja szegényt, hogy kimaradt? Ő
nem szokott mulasztani, talán beteg? — Tűnődünk egymás
között sokat . . . sokat.

Mi láttuk szenvedéseit, erejét felülmuló sokoldalu mun-
káját, nélkülözéseit, s még sem tartottuk lehetőnek, hogy ő
beteg.

Mi hasonló helyzetben, ki tudja hányféle betegségbe
estünk volna, s ő róla ezt el nem hihettük.

Nem is volt beteg! Meggyőződtem erről, mikor iskola
végével felkerestem lakását. Anyját betegem találtam, s kis
testvérei ott egy sarokban összebuva dideregtek. Nem volt
a ki tüzet rakjon nekik. József nem volt otthon. Édes anyja
csodálkozott, midőn tőlem arról értesült, hogy ma nem volt
iskolába, és én őt keresem.

Szerenesére kicsiny volt a falu, hamar feltaláltam. Egy boltosnak felvágott fáját hordta a fáskamarába, hogy mint nekem mondá beteg anyjának orvosságra valót, testvéreinek pedig élelmi szert vehessen.

Szegény fiu akkor sem gondolt magára. Délután elbeszéltem az iskolában József helyzetét. Mindenki szánta őt, s közösen elhatároztuk, hogy segítünk baján. Egy hang sem volt ellene. A mint így tanakodtunk, a tanító ur belépett közzénk. A szokatlan csend lephette meg annyira, hogy az ajtónál megállt és hallgatózott. Elég, hogy mindent meghallott, s nemcsak megdicsérte szándékunkat, hanem társunknak és közvetítőnek ajánlkozott.

Igy került aztán a népes osztálytól pénz és élelmiszer bőven, melyeket egy társammal jó tanítónk vezetése alatt el is vittünk Józsefék lakására.

Láthatólag meg voltak lepelve. A szegény beteg asszony könyezett, a kis gyermekek féltéken egy sarokba húzódtak. József köszönte meg az adományt; tanítónk kezét összecsókolta, minket pedig megölelt.

Egy darabig ezután újra feljárt az iskolába, de most még szomorubb volt, mint eddig. Anyja betegsége gyógyíthatatlan volt; emiatt busult oly nagyon. Attól félt, mint nekem mondta, hogy anyja elhal, s ő nemcsak nem járhat iskolába, de kis testvérei gondozására is képtelen lesz.

Erős kemény tél volt. Egyszer községünkben diphteritis járvány ütött ki. Emlékezem, nagyon féltünk magunk miatt. Az a förtelmes betegség néhány óra alatt megfullasztja az embert, mondogatták nekünk az öregek, s mi még jobban féltünk. Iskoláinkat is bezárták.

Rohamosan terjedt a betegség, tömegesen szedte áldozatait. Sokszor 4—5-öt is vittek a temetőbe. Elvitte József testvéreit is.

Szegény szelid lelkű Józsefnek mennyi szenvedést okozott ez. Egy öreghez illő töprengéssel járt ide-oda; sirásókért, koporsó csinálóhoz, paphoz, kántorhoz, barangozóhoz...

A József számára tanítónk által kezelt adományból volt néhány forint. Jó tanítónk ebből fizetett, míg tellett, mikor pedig pénzzel nem érte, szép kéréssel nyerte meg az embereket ezen felebaráti kötelesség teljesítésére.

Megtörténtek a temetések is.

Járvány szüntével az iskolába találkoztunk.

A korábbi összejevetek tiltva voltak; ör állott minden a halál által betört kapunál. József könnyektől öntözött arccal állott közzénk, s zokogva mondott köszönetet, hogy bajában segítettük.

Minő büszkék voltunk! Egy csatát nyert hadvezér nem lehetett önelégültebb, mint mi egy nemes baráti szív birtokában.

„A csapás, baj nem jár egyedül“, szokta mondani jó tanítónk. — Ujra Józsefen valósult meg ennek igazsága. Egyetlen öröme, támasza, édes anyja is meghalt.

Egyedül, elhagyottan állott most ő, árvában, elhagyottabban, mint valaha. Atyjától maradt adósságokért még házkukat is eladták. De azért nem csüggedt el. Hívásomra hozzánk jött lakni. Sokszor találtam ájtatos imádságban. S mikor ilyenkor hozzá léptem, mintha épen végezte volna, hozzám fordulva azzal fejezte be: megsegít a jó Isten.

Ezen hitében nem is csalódott.

Végre eljött a vizsga ideje. Remegve várja ezt minden kis diák. Ilyenkor elmennek hallgatni apa, anya, testvér,

rokon, hogy meghallgassák övéik feleletét. E nap valódi ünnepe.

József volt a legjobb!

Nyári szünet alatt egy nagy házát építettek nálunk, olyan több nincs a faluban mondogatták, sok-sok ember fog dolgozni rajta, egész nyáron.

Az alig tíz és fél éves József beállott oda munkásnak. Naponta 25—30 krt kapott. Keresményének alig költötte el harmadát, a többit megtakarította. Pénztárnoka és gyámja tanítónk volt.

Igy jutott sok fáradság és nélkülözés árán József szép összeg pénzecskehez, melyből ruhát, könyveket és más szükséges dolgokat vett magának. Sorsa jobbra fordult tehát. Öneréjén lett olyanná, a milyen és ez nagy megnyugvására szolgált. Sokkal vidámabb volt ezután.

Egyszer a plebános nyasa nagy iskolába ment, s József nyerte el annak helyét. Itt kapott ruházatot, élelmet s járhatott iskolába is.

A szerény, becsületes fiu ezután még jobban ragaszkodott hozzánk, de hát hogyan tanult.

Láttam fogságból szabadult madarat, mely százszor szépen énekelt, csattogott, örömeiben össze-vissza repült minden bokrot. Ilyen volt József. Gyakran énekelt, társai kedvét kereste, jól, igen jól tanult, úgy, hogy mindnyájan büszkék voltunk rá. A plebános ur, kinek alig volt nagyobb öröme, mintha parochiájából mennél több gyermeket látott az iskolákban, s azután künn az életben közpályán működni, végre Józsefet is „betette“ az árvák iskolájába. Mint árva, apátlan-anyátlan, jó magaviseletű és jó tanuló fiu itt teljes ellátásban részesült.

Geniális tehetségével csakhamar első helyre küzdötte fel magát. Csak jó híre hallottuk. Mint 5—6 gymn. tanuló már verselt. Birta a német, latin és oláh nyelvet szóval és írásban. A végén jól éretnek nyilvánítatván egyetemre került. Ott is becsülettel állta meg helyét. Még sok nyelvet tanult. Katonaságban tisztí raugot nyert s ma országunk egyik magas intézetének tanára, talán hálából a magyar ifjuságnak elsőrendű írója, s a czime? Nagyságos ur!

Máthé József.

Napi események köréből

— **Ujév napján**, a ft. káptalan, a kebli papság, gymnasiumi tanári kar s a növendék papság testületileg tisztelgett Püspök urunk ő Exja előtt. Az alkalmi, üdvözlő beszédet Mlgs Fábian Sándor apátkanonok ur tartotta, melyre ő Nagyméltósága bensőség-teljes szavakkal válaszolt.

— **Péter József** szászfenesi plebános ur, kolosdó-boka-kertületi tiszteletbeli alesperessé ueveztetett ki. Ad mul-tos annos!

— **Jakab Lajos** urról szóló multkori személyi h irben értelemzavaró sajtóhiba van. A ft. úr felecsikertületi tiszteletbeli alesperessé neveztetett ki (Vicearchidiaconus ad honores.)

Szerkesztői posta.

Ft. M. K. urnak. Becses levele felbontott állapotban érkezett hozzánk; az „és“ okozta sajtóhiba, ime ki van igazítva.

Hivatalos rész.

Jegyzőkönyv.

Az erd. r. k. irod. társulat választmányi gyűlése.
1894. decz. 29. Gyfnehérvárt.

Jelen vannak: Tódor József dr. elnök, Tamási Aron alelnök, Bálinth György titkár, Cserni Béla dr. ellenőr, Vass Albert dr. pénztáros; továbbá Pál Antal, Zlamál Agost és Fejér Gerő választmányi tagok.

Elnök a gyűlést megnyitja s a legutóbbi közgyűlés jegyzőkönyvét hitelesítettnek jelenti ki. Ez után helyteleníti a szerkesztőségnek azt az eljárását, hogy ezen jegyzőkönyvet annak idején nem közölte a társulat lapjában szó szerint, hanem azt tudósítás alakjába öltöztetve, kibagyásokkal és simítással hozta nyilvánosságra. Ez a körülmény feltűnt s egyik előkelő kath. lap, a Religio, utalt is a sorok között lappangó érthetetlen helyzetre. Az eddig követett eljárás és a dolog természete hozza magával, hogy ezután mindennemű társulati jegyzőkönyv eredeti szövegezésben és szó szerint közlendő a K-sben. Erre a szerkesztőséget jegyzőkönyvi kivonat alakjában figyelmeztetni kell.*)

Zlamál kívánatosnak tartja, hogy hasonló eshetőség elkerülése végett ezután, a jegyzőkönyv hitelesítve bocsátásuk a szerkesztőség elé, ne pedig mint eddig szokásban volt, a titkárnak még alá nem írt és el nem fogadott szövegezésében. Elnök ezt szükségtelennnek tartja, mert a kényesebb természetű jegyzőkönyveket az elnökség eddig is előzetesen megtekintette; azon kívül a titkár fogalmazásában rendszerint meg lehet és meg is kell bízni s ha mégis hiba eszneknék be, mindég helye van a későbbi kiigazításnak. A Zlamál kívánása szerint néha a jegyzőkönyvnek később kellene megjelennie, a mi megint kerülendő. Tartsuk meg tehát a régi szokást, de kérjük meg a szerkesztőséget a szó szerint való közlésre, Ez határozottá válik s a gyűlés ily irányú utasítást ad a titkárnak.

2. Második helyen a tagok nyilvántartása jönne szóba, de mivel semmi változás nem történt, e ponton napi rendre érhetünk. Elnök azonban előadja Pap Albert fenyédi lelkész panaszát, ki a móta mostani állását Fenyéden elfoglalta ismételt reclamatio daczára sem kapta a lapot s a tagsági díját mégis követelik tőle. Kéri ennek elengedését. A kiadó vatal és pénztáros megteszi e tekintetben felvilágosító észrevételeiket. Mivel azonban e helyen az ügy érdeme szerint eldönteni nem lehet, utasítja a gyűlés a pénztárost és ellenőrt, hogy a kérdést a rendelkezésükre álló jegyzetek és okmányok alapján bírálja el. Egyben pedig kimondja, hogy Pap Albert valameddig a társulat kötelékéből szabályszerűen ki nem lép, a tagsági díjat fizetni tartozik, lévén a lapra való előfizetés és tagsági állapota két különböző dolog.

*) Egyszerűen konstatáljuk, hogy sem a szóban forgó közgyűlési jegyzőkönyv, sem az itt szóban forgó választmányi határozat velünk hivatalos alakban közölni nem lett; ennélfogva nem értjük az egész dolgot. Mi egyik szerkesztőtársunkat megbíztuk, írjon a közgyűlés lefolyásáról referátót. A jegyzőkönyv fogalmazványát adta át, mi pedig mivel a nyilvános felszólalások horderejét mérlegelni is szoktuk, kihagytuk a fogalmazványunk egy részét, s tudósítás alakot adtunk az egész közleménynek. Itt pedig kijelentjük, hogy a kihagyott rész tartalmát oly súlyosnak, következményeiben annyira károsnak ítéltük, hogy valamint akkor semmitféle befolyás nem lett volna képes bennünket annak kiadására bírni, ugy a jövőben sem leszünk erre hajlandók, későbbiek lévén inkább, nem keresett szerkesztői tisztünket a társulat rendelkezésére bocsátani. Nem vezet minket fontoskodás, hanem becsületlen meggyőződés azon elv szerint: contra conscientiam agere nunquam licet.

Egyébiránt, a társulat hivatalos közleményei számára, és az ellenjegyző aláírók felelőssége mellett, ime külön rovatot nyitunk.
A felelős szerkesztő.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: **Forster János.**
Szerkesztőtársak: **Bálinth György, Dr. Cserni Béa, Fejér Gerő, Vass Albert.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lye könyvnyomdában Gyulafehérvárrt.

3. Elnök jelenti, hogy a II. szakosztály elkészítette a tervbe vett Emlékkönyvet s az már meg is jelent. Az elnökség egy díszpéldányt karácson 2-od napján nyújtott át Ó Exciájának, ki azt kegyesen elfogadni méltóztatott. Azu-Pál Antal mint a szerkesztő bizottság elnöke jelentést tesz azon eljárásról s kéri a felmerült költségek kiutalását. Indítványozza, hogy a gyűlés az emlékkönyvben megjelent dolgozatok szerzőinek, név szerint Fejér Gerő, Veszely Károly Zlamál Agost, Finály Henrik, Tódor József, Pál István és Bálinth György uraknak fejezze ki jegyzőkönyvi köszönetét s őket a megjelent Emlékkönyv egy-egy tisztelet és díszpéldányában részesítse. Az előterjesztés tudomásul szolgál és az indítvány elfogadjatik.

4. Fejér Gerő Pál Antalnak is jegyzőkönyvi köszönetet szavaz az Emlékkönyv megjelenése körül kifejtett odaadó munkájáért s indítványozza, hogy a Battyáni könyvtár, Magyar Allam, Religio és Magyar Szemle cz. lapok is részesítenek egy-egy tisztelet példányban. A gyűlés mind két indítványt helyesléssel fogadja és magáévá teszi.

5. Következik a pénztári jelentés. Elnök előadja, hogy a tartalék tőkéből utólagos jóváhagyás reményében kiutalt 350 frtot az Emlékkönyv költségeinek fedezésére; ennek helyben hagyását kéri s egyuttal utasítja a pénztárost a tartalék tőkének minél előbb való helyre állítására. Jelenti továbbá, hogy Lönhart Ferencz Püspök örök Exja 304, Darvas János bácsi plebános pedig 40 frtnyi összeget bocsátott a társulat rendelkezésére. A gyűlés mindkét adományt hálás köszönettel veszi s a nagylelkű Maccenasoknak jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz. Itt következik a pénztáros jelentése, melyet a számvizsgáló bizottság előterjeszt:

S z á m a d á s

az erd. róm. kath. irod. társulat bevételei-és kiadásairól 1894 január 1-től decz. 29-ig.

1) B e v é t e l:

Athozatal a múlt évről	191-19
1894. év szept. 18-ig	1097-27
1894. év szept. 1-től	465-91

összes bevétel . . . 1754-37

Ezen bevételben foglaltatik a takarékpénztárból f. évi decz. 22-én kivett 350 frt is. S így a takarékpénztárban 4142 számú könyvecske szerint 858 frt. 20 kr. van.

2) K i a d á s:

1894. jan. 1-től szept. 18-ig	967-10
1894. szept. 18-tól mai napig	757-85

összes kiadás: . . . 1724-95

A pénztár állása tehát a következő:

Bevét.: 1754-37

Kiad.: 1724-95

== = 29-42

Kfeb. 1894. decz. 29.

Számvizsgálók: Tamási Aron, Pál Antal, Fejér Gerő.

A számvizsgáló bizottság jelentése tudomásul szolgál s a pénztárosnak és ellenőrnek az ideiglenes felmentvény megadatik. Elnök utasítja a pénztári hivatalt, jövő vál. gyűlésen nyújtsa be az egész évről szóló pénztári kimutatást, számadást és a jövő évi költségvetést, addig pedig a folyó költségek kiutalására előleges jóváhagyást kér.

Végül a titkár tudomásra hozza, hogy a múlt közgyűlésen megválasztott tiszteleti tagoknak az erről szóló díszes okmányt és az alapszabályok egy-egy példányát átirat kíséretében megküldötte.

Elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Tamási Aron és Pál Antal urakat kéri fel s a gyűlést bezárja.

A választmányi gyűlés határozatából Gyulafehérvárt 1894 dec. 29.
Bálinth György, titkár.